

УДК 167:[007:304:001]

ГЕОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ У ВІДОБРАЖЕННІ ГАЗЕТИ «ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ»: КОНЦЕПЦІЇ Й ТЕНДЕНЦІЇ

Оксана Гоцур

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна,
e-mail : journft@franko.lviv.ua*

У статті проаналізовано матеріали періодичного тижневика «Дзеркало тижня» про зовнішньополітичне позиціонування України. Виокремлено концепції, які пропонує видання щодо вибору геостратегічного вектора розвитку держави. Окреслено тенденції, які простежуються в матеріалах тижневика на вказану проблематику, а також виокремлено головні чинники, які сприяють її появі у періодиці.

Ключові слова: геополітична стратегія, зовнішньополітична інтеграція, преса, періодичне видання, проблематика, концепції.

Сучасні геополітичні зміни найчастіше зумовлені певними військовими міждержавними конфліктами, утворенням нових міжнародних організацій(як-от ЄС, СЕП тощо).

Досягнення гідного рівня життя та економічно-енергетичного розквіту держави стають визначальними при визначенні пріоритетів кожною країною у геополітичному просторі. Про всі ці процеси ЗМІ не тільки подають інформацію, а й аналізують, осмислюють їх. Останнє в інформаційному суспільстві відіграє важливу роль при формуванні громадської думки. Таким чином мас-медіа є тим лакмусовим папірцем, який визначає ставлення суспільства до проблеми, яка хвилює. Це ж стосується і питання геополітичної стратегії України – вибору чіткого вектора зовнішньополітичного розвитку держави. Для суспільства, особливо напередодні підписання Угоди про асоціацію з ЄС, ця проблема є особливо актуальною, адже містить такі складові, як

- національно-культурна (як самовизначення, приналежність до певної культурної та світоглядної цивілізації);
- економічна (можливість покращення соціально-економічного становища держави та її громадян зокрема);
- політична (можливість побудови держави за новими політичними цінностями та орієнтирами).

Мета дослідження – простежити тяглість проблеми геостратегії України на сторінках преси.

Мета зумовлює доконечність виконання таких *завдань*: 1) проаналізувати матеріали тижневика «Дзеркало тижня» на геостратегічну проблематику; 2) на основі здійсненого аналізу виокремити концепції, які пропонує видання, щодо розв'язання цієї проблеми; 3) в загальному окреслити сучасні тенденції висвітлення теми вибору геостратегічного вектора розвитку держави.

Історіографія питання. Проблеми відображення так званого геополітичного питання у ЗМІ зокрема досліджували І. Слісаренко (праця «Причини та специфіка російського впливу на внутрішню політику України», а також статті І. Драча «Що таке інформаційна безпека і як її налагодити?») та В. Іванова «Інформаційна безпека України: медійний аспект проблеми», опубліковані в часописі «Універсум», Л. Василик «Парадигма Україна-Європа в публіцистиці сучасних літературно-художніх видань», Н. Ващенко «Геополітичні вектори ЄС щодо України на сторінках німецької преси» (тощо). Історіографічну цінність становлять також дослідження М. Присяжного «Преса української еміграції у Німеччині: становлення, розвиток, тематична політика. 1945–1953 рр.», «Візія України у публіцистиці української діаспори» [3] та С. Костя «Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. у всеукраїнському контексті» [2].

Що стосується діаспорного доробку, то тут варто звернути увагу на дослідження Ю. Тернопільського 1974 року «Українська преса з перспективи 150-ліття» [5]. У цьому виданні автор не тільки здійснив періодизацію української преси на етнографічних українських землях, простежив динаміку кількісного її зростання, а й подав коротку біографічну довідку та основні віхи праці відомих імен у журналістиці у той час, зокрема В. Панейка (редактор «Діла»), М. Славінського (редактор «Южних записок» та «Українського вестника»), а також В. Мудрого, І. Німчука, О. Назарука, В. Охримовича, Ф. Федорців, С. Барана, М. Грушевського, Д. Донцова та інших.

Постановка проблеми геополітичної інтеграції України відбулася насамперед через таку визначну подію наприкінці ХХ, як розпад Радянського Союзу, адже це призвело насамперед до перерозподілу сфер впливу у світі. Внаслідок таких подій Україна, з одного боку, здобула власну державність та незалежність, з іншого – зіткнулася із проблемою зовнішньополітичного значення – стратегічної орієнтації у геополітичному просторі. При цьому геополітичну інтеграцію України потрібно розуміти, по-перше, як визначення геополітичного позиціонування держави, по-друге, як вибір геостратегічного вектора державного розвитку в умовах розв'язання проблеми зовнішньоорієнтаційного характеру «Схід чи Захід?» тобто «Росія чи Європа?», і, по-третє, становлення власного міждержавного становища в умовах сучасних геополітичних процесів. Саме тому проблема геополітичної інтеграції держави в історії української публіцистики привертає увагу уже не одного покоління українських дослідників.

Останнє десятиліття для України в міжнародному аспекті є непростим, – це зумовлено, як внутрішніми політичними подіями (це Президентські вибори 2004р.: як наслідок Помаранчева революція та чергові президентські вибори) та зовнішніми (т. з газіві, торговельні війни Росії та України, розширення ЄС (адже членами цієї організації стали країни-сусіди України) тощо).

Всі ці події знайшли свій аналіз у щотижневому всеукраїнському виданні «Український суспільно-політичний тижневик «Дзеркало тижня»». Періодичне видання належить до якісних видань, яке читає за деякими підрахунками лише 5% національної аудиторії, що свідчить, на думку С. Демченко, про обмежений інформаційний вплив.

Кредо «Дзеркало тижня» – «газета для тих, хто не розучився думати». Разом з тим вказаний девіз тижневика однозначно сприймати не можна, оскільки на сторінках видання можна зустріти матеріали, які мають суто тенденційний характер (тобто, чітко дотримується лінії, що розходиться з політикою газети).

Однак, потрібно наголосити на тому факті, що довіра читачів до публікованих матеріалів є високою. Цієї довіри досягнуто завдяки високому фаховому інтелектуальному рівню журналістів. «Дзеркало тижня», адже її цитують відомі українські та світові політики та ЗМІ.

Протиставлення європейського вектора розвитку країни російському, на думку дописувача «Дзеркала тижня» Романа Філоненка, стає головною причиною до його активної популяризації всередині країни [7]. Саме цей чинник і є певним подразником в українському суспільстві, що у свою чергу зумовлює активне обговорення зовнішньополітичної стратегії у вузькому значенні «Схід чи Захід» у засобах масової інформації.

В основу публікацій «ДТ» на цю проблематику покладені такі парадигмальні складові: система міжнародних відносин; дослідження її стану та перспектив; система зовнішньополітичних завдань України і міжнародне середовище; здатність/нездатність України концентрувати ресурси для послідовної реалізації визначеної зовнішньополітичної стратегії.

Ці парадигмальні складові окреслюють певну тенденцію відображення зовнішньополітичного курсу країни, окреслити яку можна лише після аналізу текстів про геопозиціонування України.

Концепція проєвропейського вектора розвитку держави

У цілому потрібно наголосити на тому, що парадигма концепту «Україна-Європа» трансформується через мас-медіа у свідомості простого українця на гносеологічному рівні, що сприяє розумінню ними зовнішньополітичних процесів у контексті розвитку внутрішньополітичних і навпаки – розвиток фактору ззовні, спричиненим світовими процесами (глобалізація, інтеграція, політичними і соціально-економічними процесами), що визначає внутрішню політику держави. Так, у 2009 році Андреас Умланд на сторінках «ДТ» критикує ЄС за те, що організація не дає Україні перспектив членства, що свого часу було представлено країнам-сусідам. Своїми діями ЄС спричинилася до того, що Україна опинилася в геополітичному вакуумі. «Не маючи чіткого довгострокового бачення свого майбутнього, Україна стає полем битви між прозахідними і проросійськими державними і недержавними організаціями... Надання можливості інтеграції країні в європейські структури переформувало б політичний курс...» [6].

Розглядаючи зовнішньополітичне становище України після помаранчевої революції у статті «Уроки прагматизму» [1], О. Богомолів та Г. Яворська стверджують, що революційні події вплинули не тільки на зміну її зовнішньополітичного становища, а й на загальну розстановку сил у Європі та

світі. Запропонована Європейська політика сусідства у 2009 р хоча і не дає чітких перспектив вступу України в ЄС, але може стати фактором формування принципово нової зовнішньої політики держави – дасть змогу виступити Україні у ролі ключового партнера і союзника ЄС на пострадянському просторі.

Концепція проросійської інтеграції України.

Думку про те, що Україні потрібно орієнтуватися передусім на історично, культурно та економічно близьких партнерів висловлює у своїй статті А. Коваленко – «Україна: глухий кут у кінці євротунелю» (ДТ, 2002, № 1). Внутрішньодержавні проблеми, а також сама діяльність ЄС не сприяють інтеграції України у європейський простір, тому Україні потрібно активно інтегруватися в СНД, де Росія відіграє важливу роль.

Росія, як ініціатор створення і функціонування ЄЕП, на думку міжнародного оглядача Т. Саліної, має два глобальні завдання. По-перше, завадити Україні приєднатися до світової організації торгівлі (СОТ). Друге завдання – “не допустити інтеграції України в Європейському напрямку” [4].

Концепція нейтралітету / позаблоковості. У 2006 р. працював український форум «Безпека 2010». За його результатами була створена спільна доповідь під керівництвом В. Горбуліна, яка побачила світ на сторінках «ДТ» (2006, № 48). Україна зможе успішно розвиватися на світовій арені, якщо вибере один із функціональних стратегічних шляхів розвитку: нейтралітет за європейською системою, ефективність якої можлива лише за умов швидкої і якісної реалізації реформ в економіці та ВПК; посилений нейтралітет, який можливий за умов посиленого протекціонізму; позаблоковість – орієнтація лише на власні сили; посилена позаблоковість, яку можна досягнути за умов укладання договору про гарантії безпеки України з боку однієї з країн «великої сімки».

На сьогодні читаючи газету «ДТ», можна зауважити, що чим ближче до підписання угоди про асоціацію між ЄС та Україною, тим частіша поява на сторінках видання публікацій з позицій трикутника: Росія (Митний Союз) – Україна – ЄС. З одного боку, видання покладає великі сподівання на майбутню визначну подію в геополітичному просторі: «Успішна «європеїзація» України може не тільки сама собою стати найвизначнішим успіхом в історії просування демократії ЄС». «Європеїзована» Україна дала б імпульс поступовому впровадженню європейських цінностей і в інших пострадянських країнах, аж до азійської частини колишнього Радянського Союзу (Що після Вільнюса? – ДТ. – 2013. – № 38). З іншого боку, видання наголошує на значному внеску російської політики щодо України (інформаційно-торгівельна війна останніх місяців та позиція самого Президента Росії Володимира Путіна) у наближенні України до ЄС і навпаки, ЄС до України, а також внесок у збільшенні прихильників серед українського населення європейської інтеграції України (Російський план, осмислений і нещадний. – ДТ. – 2013. – № 29; Силування до євроінтеграції. – ДТ. – 2013. – № 33).

Окрім того, «ДТ» цілком акцентовано публікує матеріали про переваги, які отримає Україна при вступі в ЄС, а не в Митний Союз (*Вибір вектора інтеграції: що ж показують цифри?* – ДТ. – 2013. – № 24; *Позаду каток, або де взяти камікадзе.* – ДТ. – 2013. – № 29).

Отже, «Дзеркало тижня» є впливовим всеукраїнським виданням, на сторінках якого проблема геополітичної орієнтації України має своє відображення. При цьому можна простежити, що поява публікацій на вказану тему пов'язана насамперед з внутрішньополітичними подіями (наприклад, постановка питання про вибір геостратегічного вектора розвитку держави завжди набувало особливої гостроти актуальності під час парламентських та Президентських виборів). Події зовнішньополітичного характеру, наприклад, розширення ЄС у 2004 році, внаслідок якого його членами стали країни-сусіди України пострадянського простору, також спричиняються до появи матеріалів в українській періодиці про перспективи становлення і розвитку геополітичної стратегії України. Це все становить тенденцію у газетних матеріалах при формуванні концепцій геополітичного позиціонування держави: проєвропейської орієнтації України, проросійської інтеграції, концепції нейтралітету / позаблоковості.

-
1. *Богомолов О.* Уроки прагматизму / Олександр Богомолов, Галина Яворська // Дзеркало тижня. – 2005. – № 6.
  2. *Кость С. А.* Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. у всеукраїнському контексті / Степан Андрійович Кость. – Львів, 2006. – 445 с.
  3. *Присяжний М.* Візія України в публіцистиці української діаспори / Михайло Присяжний. : Режим доступу : http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-5_3.htm
  4. *Силіна Т.* Віктор Ющенко: угода щодо СЕП – зрада національних інтересів України / Т. Силіна // Дзеркало тижня. – 2005. – № 20. – 28 травня – 3 червня.
  5. *Тернопільський Ю.* Українська преса з перспективи 150-ліття / Ю. Л. Тернопільський. – Джерзі Сіті : Видавництво М. П. Коць, 1974. – 176 с.
  6. *Умланд А.* Європейський внесок у недуги України / Андреас Умланд // Дзеркало тижня. – 2009. – № 30.
  7. *Філоненко Р.* Україна-ЄС: остаточний вибір засад розвитку держави / Роман Філоненко // Дзеркало тижня. – 2003. – № 3. – 25–31 січня.

GEOPOLITICAL STRATEGY OF UKRAINE REFLECTED IN THE NEWSPAPER “ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ”: CONCEPTS AND TENDENCIES

Oksana Hotsur

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky str. 49, 79044, Lviv, Ukraine,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Materials about foreign policy positioning of Ukraine in the weekly newspaper “Дзеркало тижня” (“Mirror Weekly”) are analyzed in this article. Concepts, offering by issue to choose geostrategical vector of state’s development are selected. Tendencies, tracing in the mentioned problems are outlined and the main factors promoting its appearance in the periodical issues are distinguished.

Key words: geopolitical strategy, foreign policy integration, press, periodical issue, problems, concepts.

ГЕОПОЛИТИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ УКРАИНЫ В ОТОБРАЖЕНИИ ГАЗЕТЫ «ЗЕРКАЛО НЕДЕЛИ»: КОНЦЕПЦИИ И ТЕНДЕНЦИИ

Оксана Гоцур

*Львовский национальный университет имени Ивана Франка,
ул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львов, Украина,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

В статье проанализированы материалы периодического еженедельника «Зеркало недели» о внешнеполитическом позиционировании Украины. Выделены концепции, которые предлагает издание относительно выбора геостратегического вектора развития государства. Очерчены тенденции, которые прослеживаются в материалах еженедельника на указанную проблематику, а также выделены главные факторы, которые способствуют ее появлению в периодике.

Ключевые слова: геополитическая стратегия, внешнеполитическая интеграция, пресса, периодическое издание, проблематика, концепция.

*Стаття надійшла до редколегії 23.12.12
Прийнята до друку 10.01.13*